ARCHEOLOGISCHE VELDVERKENNING OP HET TERREIN VAN DE SCHANS TE WESTERVOORT

A.W.N. AFDELING
ZUID-VELUWE EN OOST-GELDERLAND

RAPPORT nr. 36
februari 2020

ARCHEOLOGISCHE VELDVERKENNING OP HET TERREIN VAN DE SCHANS TE WESTERVOORT

Rapport nr. 36 van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland, afdeling Zuid-Veluwe en Oost-Gelderland.

Project	Westervoort Schans
AWN17 projectcode	WvSc
Gemeente / provincie	Westervoort / Gelderland
RD-centrumcoördinaten	195.300 / 439.500
Periode van uitvoering	15 en 31 augustus 2013
Aard onderzoek	Veldverkenning en waarneming
RCE onderzoeksmelding	n.v.t.
RCE vondstmeldingsnr.	n.v.t.
RCE waarnemingsnr.	n.v.t.
Bevoegde overheid	Gemeente Westervoort
Adviseur bevoegd gezag	J. Habraken, regioarcheoloog
Beheer documentatie	AWN-17
Deponering vondsten	Nog niet bekend

Auteur: Jos van Nistelrooy[1]

Datum rapport: februari 2020

© Niets in deze uitgave mag worden gekopieerd of vermenigvuldigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van AWN-afdeling Zuid-Veluwe en Oost-Gelderland.

A.W.N. AFDELING
ZUID-VELUWE EN OOST-GELDERLAND

RAPPORT nr. 36

Inhoudsopgave

Hoofdstuk		Pagina
1	Inleiding	2
2	Doel en vraagstelling	5
3	Bekende gegevens	5
4	Aanpak van het onderzoek	10
5	Resultaten	12
6	Conclusies en aanbevelingen	15
7	Samenvatting	16
8	Noten en geraadpleegde bronnen	17

Bijlagen

Deelnemers

Veldwerk:
Dénes Beyer, Ton de Lorijn, Marja Pals, Gerda van Raan-Onderwater, Henk Schoneveld

Determinatie en vondstverwerking:
Wessel Baptist, Rob Nijsse, Jos van Nistelrooy, Elsa van Roest-Toorman, Jan Verhagen, Hein Verpalen

1 Inleiding

Tussen 1996 en 2010 is op het terrein van "De Schans", het voormalige Fort Geldersoord in de gemeente Westervoort, al meerdere malen archeologisch onderzoek verricht.
Aanleiding voor het onderzoek in 2007 was het voornemen van de gemeente Westervoort om op een deel van het terrein woningbouw te realiseren en op het overige deel een park in te richten. Bij het onderzoek werden aardewerk en andere sporen aangetroffen uit de periode ijzertijd-Karolingische tijd. Als rekening gehouden zou worden met de archeologische vindplaatsen en het afgraven van de bouwvoor niet meer dan 40 cm zou bedragen, dan zou archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk zijn voor de realisering van het nieuwbouwplan.[2]

Figuur 1. bron Geodata

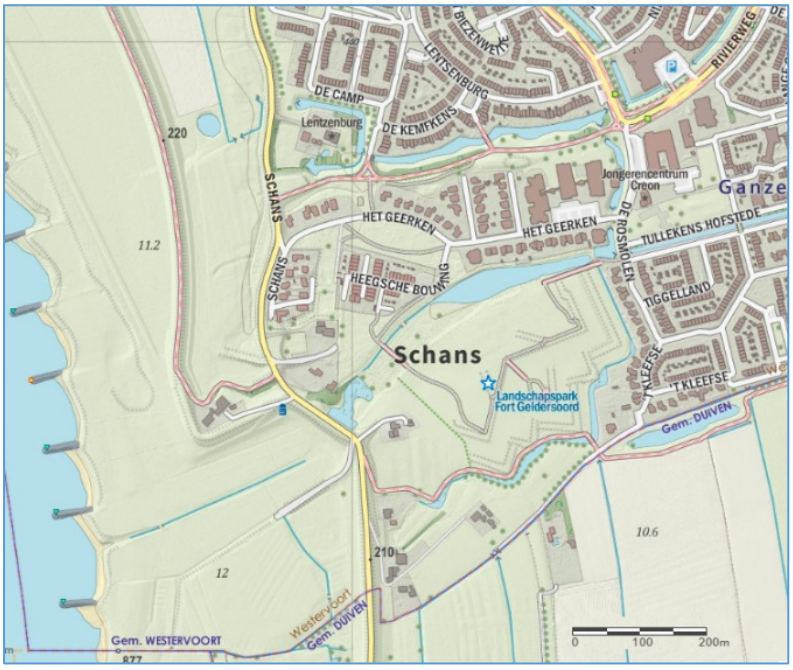

Figuur 2. bron Argis Open Topo

Met behulp van aarden wallen en keermuurtjes zouden de originele contouren van de 18de-eeuwse Schans Geldersoord zichtbaar gemaakt worden. Verder zou woningbouw op de plaats van het voormalig bastion een deel gaan uitmaken van het park.[3] De geplande woningbouw is later uitgesteld.[4]

In 2013 werden voorbereidende werkzaamheden voor het park gestart. Tijdens deze werkzaamheden zijn, zonder het advies van BAAC en ADC voldoende in acht te nemen, verdiepte stroken gegraven voor de fundering van keermuurtjes. Ook vond er veel grondtransport op het terrein zelf plaats. Vooral bij het grondverzet en het uitgraven van de funderingssleuven in de eerste fase van de werkzaamheden werd door leden van de AWN veel archeologisch materiaal op de grond aangetroffen. Dat was voor AWN-leden van afdeling Zuid-Veluwe en Oost-Gelderland reden om op 3 juli de regioarcheoloog Joris Habraken en de gemeente Westervoort te waarschuwen. De regioarcheoloog heeft toen tussen 3 en 5 juli een noodonderzoek van de gegraven sleuven uitgevoerd, waarbij o.a. sporen van middeleeuwse bewoning werden vastgesteld.[5] In overleg met hem is door de AWN-leden op 15 augustus en 31 augustus 2013, een veldverkenning op het werkterrein georganiseerd.

2 Doel en vraagstelling

Het doel van het onderzoek was om over het terrein, waarop in de 18de eeuw het Fort Geldersoord werd aangelegd, inzicht te krijgen in de periodes van menselijke aanwezigheid c.q. bewoning.
Om dit doel te bereiken moesten antwoorden gevonden worden op de volgende vragen:

1 Welke conclusies ten aanzien van menselijke aanwezigheid c.q. bewoning in de diverse perioden kunnen getrokken worden?
2 Wat kan geconcludeerd worden ten aanzien van de omvang van de bewoning in de verschillende perioden?
3 Welke conclusies wijken af van conclusies uit andere rapporten over het onderzoeksgebied?

Om dit doel te bereiken werd het terrein op basis van de reeds in aanleg zijnde wallichamen in 12 zones verdeeld. Vervolgens werden door middel van een veldverkenning archeologisch interessante direct aan het oppervlak zichtbare voorwerpen verzameld en later gedetermineerd.

3 Bekende gegevens

Het schansterrein (ca. 10 ha) ligt in het zuiden van de gemeente Westervoort, grenzend aan de bebouwde kom van Westervoort. Het schansterrein wordt aan de zuidzijde begrensd door een fietspad, aan de westzijde door de straat “Schans/Loodijk”, aan de noordzijde door een voormalig inundatiekanaal uit de 18e eeuw en aan de oostzijde door de weg “Rosmolen”. (zie figuur 2)
Het onderzoeksgebied ligt binnen het AMK-terrein 3854 en betreft een terrein van hoge archeologische waarde (zie figuur 4).

Figuur 3. AHN-luchtfoto met in de cirkel het terrein van Fort Geldersoord

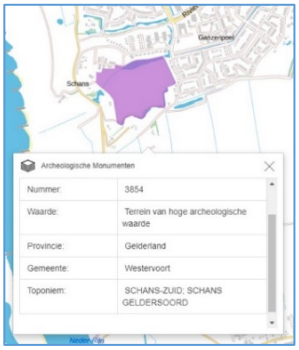

Figuur 4.
CE, Archeo in Ned

De vorming van het landschap, waar het fort Geldersoord gelegen is, is in belangrijke mate bepaald door de erosie en sedimentatie veroorzaakt door de Rijn. Het onderzoeksgebied zou op een oeverwal liggen die behoort tot de Meinerswijk stroomgordel. Het zuidelijke deel lijkt zich binnen de contouren van een jongere Rijnloop (restgeul) te bevinden, terwijl het noordelijke deel zich op een door holocene sedimenten afgedekt pleistocene terrasrug bevindt. Het 1,5 m dikke zandlichaam, dat in het noordelijke deel van het onderzoeksterrein voorkomt, betreft waarschijnlijk een lokaal zandlichaam dat als gevolg van een oeverwaldoorbraak (crevasse) of dijkdoorbraak (overslaggrond) is afgezet.[6]

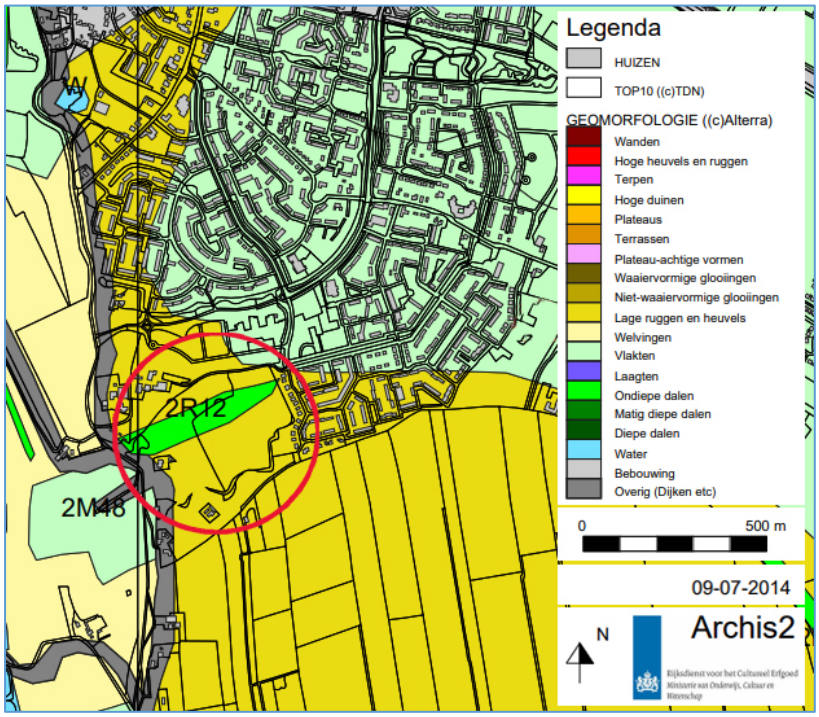

Figuur 5. Archis2 geomorfologische kaart met in de cirkel het terrein van Fort Geldersoord

Op de geomorfologische kaart worden op het noordelijk deel van het onderzoeksgebied een ondiep dal aangegeven en verder een terrein met lage ruggen en heuvels. Voor de bewoning op de Schans is aannemelijk dat die is ontstaan op een laag rivierduin, die langs de Rijn op meerdere plaatsen voorkomen. De oudste bewoning ontstond niet op oeverwallen van de stroomgordel van Herwen / Meinerswijk, maar op al eerder gevormde afzettingen.[7]

Voor zover bekend dateren de oudste vondsten in het onderzoeksgebied uit de Romeinse tijd en de middeleeuwen, mogelijk al uit de late ijzertijd.
Misschien heeft ter plaatse van het fort Geldersoord ook een oudere schans gestaan. Bewijzen hiervoor ontbreken.[8] Tijdens grondwerkzaamheden in 2013 op het terrein van Fort Geldersoord werden onder andere een erf uit de 16e/17e eeuw, (het hof Esse-Bouwinge) een Karolingisch erf en een akkerlaag aangetroffen.[9]
Het is onbekend of de oudere vondsten het resultaat zijn van bewoning en/of landbouwactiviteiten. Het is namelijk mogelijk dat deze vondsten daar terecht zijn gekomen tijdens de bouw van het fort. Voor de aanleg van de aarden wallen van het 18e-eeuwse fort was veel grond nodig die uit de omgeving moest worden aangevoerd. Daarom valt niet uit te sluiten dat de Romeinse en middeleeuwse vondsten met de aangevoerde grond zijn meegekomen.[10]

Van recentere datum is het fort Geldersoord, dat gebouwd is tussen 1741 en 1742. Het fort bestond uit een hoofdverdedigingswerk (een bastion) met daarbinnen een barak. Voor het bastion lagen verdedigingswerken in de vorm van aarden wallen en grachten. Het fort lag op de toenmalige grens tussen het koninkrijk Pruisen en de republiek der Verenigde Nederlanden (nu de gemeentegrens tussen Duiven en Westervoort) en werd aangelegd om een inlaatsluis te verdedigen. Door middel van deze inlaatsluis kon water uit de Rijn worden ingelaten waardoor het achterliggende gebied tussen Westervoort en Doesburg onder water kon worden gezet.

Figuur 6. Fort Geldersoord op een uitsnede van de kaart van Leenen uit 1749.

Na het Congres van Wenen in 1815 werden de Pruisische gebieden Huissen, Duiven en Zevenaar bij Nederland gevoegd. Het fort verloor toen zijn militaire betekenis. In 1820 werd het fort verkocht, waarbij werd bepaald dat het gesloopt moest worden. De wallen werden afgegraven, de muren werden afgebroken en de grachten werden gedempt.

figuur 7. AHN-hoogtekaart met in de cirkel het terrein van Fort Geldersoord

In de jaren ’50 van de vorige eeuw (de Koude Oorlog) is in de bandijk een inlaatsluis gebouwd en in het noordwestelijk en noordelijk deel van het terrein een inundatiekanaal gegraven, om zo, net als in de 18e eeuw, het gebied langs de IJssel onder water te kunnen zetten. Het inundatiekanaal is nog als een laagte te herkennen in het landschap (zie figuur 7).[11]

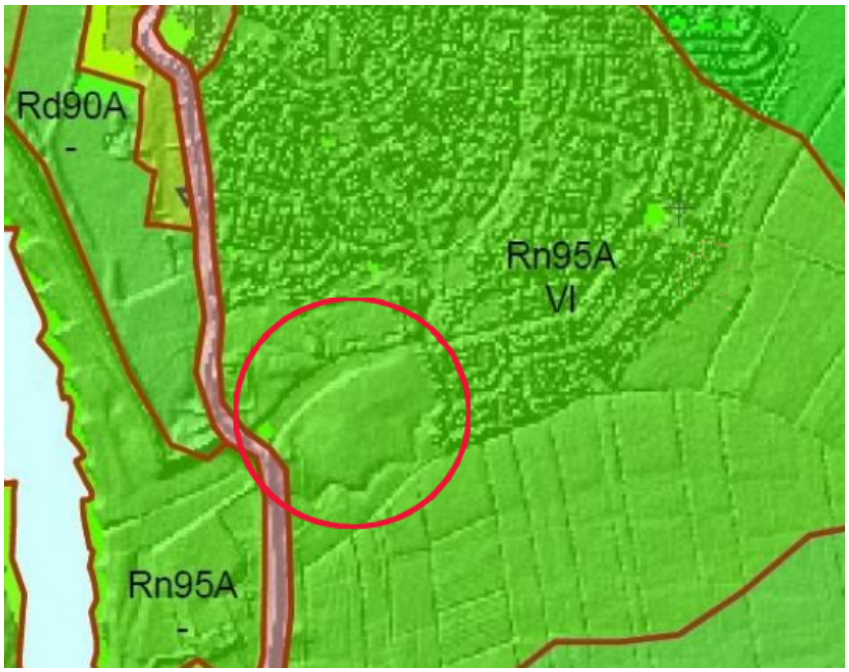

Figuur 8. Archis2 bodemkaart van Nederland met in de cirkel het terrein van Fort Geldersoord

Volgens de bodemkaart van Nederland (schaal 1:25.000) komen ter plekke van het onderzoeksgebied kalkhoudende poldervaaggronden (Rn95A) voor in zware zavel en lichte klei.

In 2007 was het noordelijk deel van het onderzoeksgebied braakliggend en begroeid met gras. Dit deel van het onderzoeksgebied bevindt zich op de plek van een voormalig inundatiekanaal uit de jaren ’50 van de vorige eeuw. De rest van het terrein was in gebruik als akker.[12] In 2009 was het gehele terrein in gebruik als akkerland
Onder de bouwvoor zouden afgravingen dieper dan 40 cm het nog aanwezige bodemarchief kunnen aantasten.[13]

Tussen 2007 en 2016 zijn meerder onderzoekingen verricht op het terrein van Fort Geldersoord.

In 2007 verscheen “BAAC-rapport A-07.0100”.[14] In dit rapport worden vondsten gemeld uit de ijzertijd- Romeinse tijd tot en met de nieuwe tijd. De oudste vondsten werden aangetroffen in het zuidoosten van het terrein, namelijk in proefsleuf wp 2.(zie figuur 9) Deze vondsten dateren uit de Romeinse tijd en mogelijk uit de ijzertijd.

Figuur 9. Westervoort De Schans, puttenplan[11]

In 2009 verrichtte het ADC onderzoek op een klein deel van het terrein, namelijk op het deel waar het bastion van Fort Geldersoord gelegen had. Het rapport werd gepubliceerd in 2010. Daarin worden slechts een beperkt aantal sporen uit de nieuwe tijd vermeld.[15]

Figuur 10. Locatie van de put.[12]

Eind 2013 verrichtte regioarcheoloog Joris Habraken onderzoek op het terrein. De veldverkenning en boringen verspreid over het terrein leverden resultaten op uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Kwantitatieve gegevens over keramiekvondsten zijn niet vermeld.[16] Wel worden een Karolingische erf en akker en een erf uit de 16e - 17e eeuw genoteerd.[17]

Figuur 11. Puttenkaart waarneming regioarcheoloog.[16]

In 2014 publiceerde Kalisvaart het “BAAC Rapport V-13.0289”. Deze baseerde zich op veel gegevens uit bovenstaand onderzoek.
Er werden boringen verricht in het oostelijk en zuidelijk deel van het terrein. De boringen leverden onder andere gegevens op over keramiek uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd.[18]

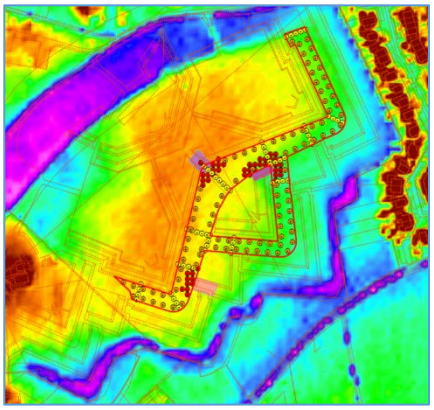

Figuur 12. Boorpuntenkaart op de hoogtekaart ahn[18]

In 2014 werd een sloot aan de oostelijke rand van het terrein verbreed. Over de vondsten werd door M. Reinders verslag gedaan. Omdat vermeld werd dat de sloot opgebrachte, verstoorde grond bevatte is het niet uitgesloten dat het hier grond van het terrein Ford Geldersoord betrof. Bij de aanleg van de aarden wallen en grachten en het egaliseren van het terrein in een latere periode is namelijk veel grond verplaatst.[19] Het rapport vermeldt keramiekvondsten uit de ijzertijd tot en met de nieuwe tijd.[20]

Figuur 13. In geel is de sloot aangegeven.[20]

4 Aanpak van het onderzoek

In 2013 begon de aanleg van een park op het terrein waar vroeger de Schans Geldersoord gelegen heeft. Een weergave van de contouren van het voormalig fort zou een onderdeel van het te realiseren park worden. BAAC en ADC hadden aanbevolen om ingrepen dieper dan 40 cm niet toe te staan omdat daardoor het bodemarchief aangetast zou worden.[21] Tijdens de werkzaamheden ontdekten vrijwilligers van de AWN dat archeologische waardevol aardewerk aan de oppervlakte was komen te liggen. Ook zagen zij sporen in de sleuven die op verschillende plaatsen gegraven waren. Op 3 juli 2013 meldden zij dit bij de gemeente Westervoort en de regioarcheoloog Joris Habraken.

Dezelfde dag is de regioarcheoloog ter plaatse gaan kijken en heeft geconstateerd dat er 13 sleuven waren gegraven tot in de natuurlijke ondergrond ten behoeve van de reconstructie van het walsysteem van het fort Geldersoord. In deze sleuven waren inderdaad sporen te herkennen. Ook werd tijdens archeologische waarnemingen tussen 3 en 5 juli 2013 duidelijk dat het oorspronkelijke maaiveld tussen de aangelegde wallen met ca 60 cm was verlaagd. Hierdoor was aardewerk verplaatst en waren archeologische vindplaatsen aan de oppervlakte komen te liggen. De archeologische waarnemingen op het terrein De Schans te Westervoort zijn door Joris Habraken vastgelegd in een verslag. De vindplaatsen zouden door erosie en het betreden van het terrein verder worden aangetast en degraderen. Behoud in situ was aldus niet gerealiseerd.[22] In overleg met Joris Habraken is daarom door AWN afdeling Zuid-Veluwe en Oost-Gelderland op 15 augustus en 31 augustus 2013 een veldverkenning op het werkterrein georganiseerd.

Omdat uit eerdere rapporten van BAAC en ADC was gebleken dat de archeologische verwachtingen per locatie verschillend zouden zijn werd in overleg met de regioarcheoloog het terrein verdeeld in 12 vakken. (zie figuur 14) De vakken 1 t/m 6 grensden aan zuidoostzijde van de aarden wal op de plaats waar een gracht gelegen heeft, vak 7 t/m 9 besloegen het zuidoosten en oosten van het terrein en vak 10 t/m 12 bevonden zich in het noord- en noordwestelijk deel, grenzend aan het voormalig inundatiekanaal.

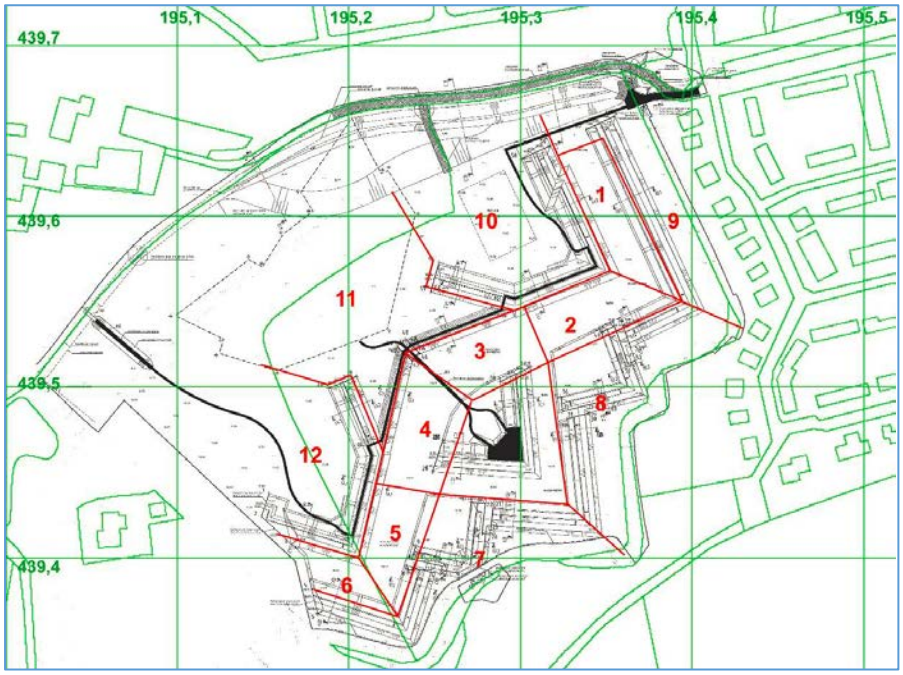

Figuur 14. Gebied van de Schans in Westervoort met de vakken waarin de veldkartering is uitgevoerd. Kaartachtergrond in groen, met hectometerlijnen: Archis 2. Kaartachtergrond in zwart: ontwerptekening gemeente Westervoort t.b.v. reconstructiewerkzaamheden.

Alleen aan het oppervlak zichtbare voorwerpen zouden verzameld worden en alleen aan het oppervlak zichtbare sporen zouden vastgelegd worden.
Bij onze veldverkenning is het terrein van de te reconstrueren schans in gedeelten afgelopen en zijn de oppervlaktevondsten per deelgebied, volgens de nummering in figuur 14 verzameld en in de AWN-werkruimte gedetermineerd.

Tijdens de veldverkenning zijn er nog aanvullende vondstnummers toegekend:
Vondstnummer 13: een pas (ten tijde van de veldverkenning) gegraven ondiepe sleuf tussen de vakken 6 en 12;
Vondstnummer 14: een pas gegraven diepe sleuf in vak 6;
Vondstnummer 15: een pas gegraven sleuf in vak 7;
Vondstnummer 16: vondsten in de loop der tijd op het terrein van De Schans gedaan door omwonenden, door hen afgestaan aan de AWN. Hiertoe behoren niet de vondsten die vermeld worden in bijlage 2
Vondstnummer 17: door elkaar geraakte vondsten van de nummers 1, 2, 3, 4, 6, 8, 11 en 12.
Bij de determinatie is helaas van een aantal vondstnummers de vondsten door elkaar geraakt. Daarom was het noodzakelijk om een nieuw vondstnummer toe te kennen, waarin de vondsten van de veldverkenningsvakken 1, 2, 3, 4, 6, 8, 11 en 12 gezamenlijk ondergebracht zijn. Aangetekend kan worden dat de meeste vondsten hiervan uit de zones 2, 3, 4 en 5 afkomstig zijn. Met name zone 11 en 12 waren redelijk “ lege” gebieden met enkel in 12 een paar oudere scherven. In veldverkenningszone 9 zijn geen vondsten gedaan; de grond was daar vlak voor het veldwerk plaatsvond omgezet.
Dit resulteerde uiteindelijk in acht vondstnummers, namelijk 5, 7, 10, 13, 14, 15, 16, en 17.

Om de vondsten aan de bewoning tijdens de verschillende perioden te kunnen relateren worden de volgende drie tijdvakken [23] gehanteerd:

A. ijzertijd en Romeinse tijd (800 v.Chr. – 450 n. Chr.)
Over dit tijdvak is voor het terrein Fort Geldersoord weinig bekend maar zijn wel aardewerkvondsten gedaan.

B. middeleeuwen (450 – 1500 n. Chr.)
Uit dit tijdvak stammen de sporen van Karolingische hoeve en erf waarover J. Habraken melding doet.[20] Ook zijn veel aardewerkvondsten uit de middeleeuwen aangetroffen.

C. nieuwe tijd 1500 – heden
Het is het tijdvak dat Fort Geldersoord is aangelegd, weer afgebroken en het terrein is geëgaliseerd, sporen van een 16^{e}-eeuwse akker zijn aangetroffen en veel keramiekvondsten zijn gedaan. Mogelijk houden die verband met het hof Esse-Bouwinge.

5 Resultaten

Keramiek \ Tijdvak	ijzertijd/Romeins	middeleeuwen	nieuwe tijd	totaal
Handgevormd inheems	38			38
Romeins	5			5
Merovingisch		58		58
Badorf		35		35
Pingsdorf		241		241
Kogelpot		194		194
Paffrath		69		69
(Blauw)grijs		697		697
Steengoed zonder glazuur		88	15	103
Steengoed met zoutglazuur		13	13	26
Roodbakkend		34	52	86
Wit- / geel bakkend			21	21
Majolica			2	2
Faience			9	9
Industrieel			52	52
Porselein			2	2
Pijpaarde			18	18
Bloempot			0	0
Totaal	43	1429	184	1656

Figuur 15. Tabel met keramiekvondsten AWN-17

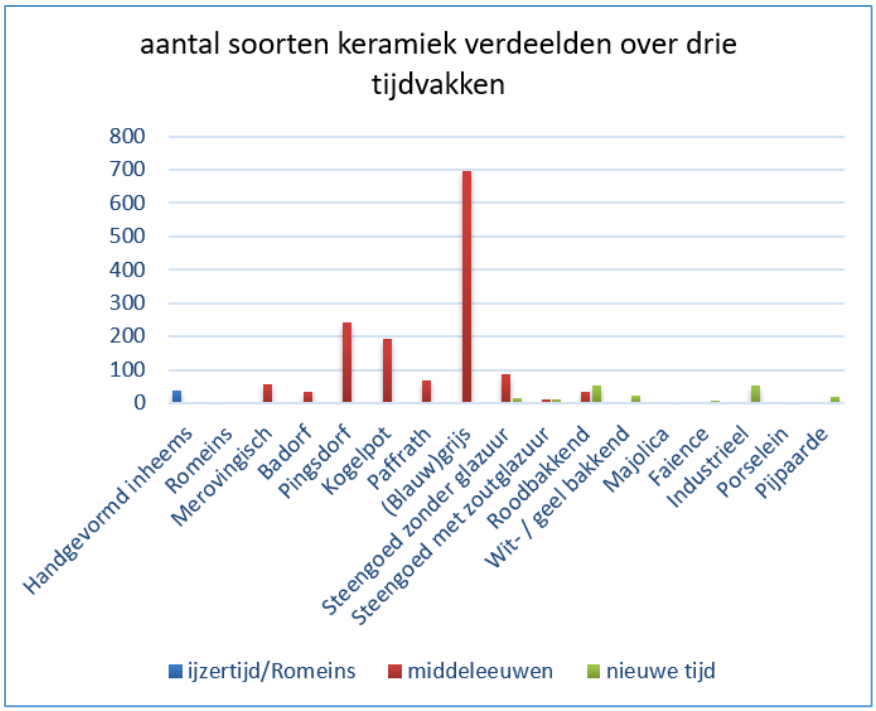

Figuur 16. Diagram gebaseerd op figuur 15

Figuren 15 en 16 zijn gebaseerd op bijlage 1. In deze bijlage worden de vondsten per soort vermeld die door de vrijwilligers van AWN-17 tijdens de veldverkenningen op het terrein zijn verzameld en gedetermineerd. De vondsten zijn in de figuren verdeeld over de tijdvakken ijzertijd/Romeins, middeleeuwen en nieuwe tijd waarbij roodbakkend aardewerk voor 40% tot middeleeuws aardewerk werd gerekend.[24]
De diagram in figuur 16 laat zien dat de meeste vondsten uit de middeleeuwen stammen. Het (blauw)grijs-aardewerk uit de late middeleeuwen was hierin oververtegenwoordigd.

Keramiek uit het tijdvak van de ijzertijd en Romeinse tijd kwamen slechts sporadisch voor. Ook keramiek uit de nieuwe tijd werd rerlatief weinig aangetroffen.

Van het handgevormd inheems werden 25 van de 38 fragmenten gevonden in de vak 7. Dit vak ligt in het zuidwestelijk deel van het terrein.

Zowel in vak 5 als in vak 7 werd een versierd stuk aardewerk gevonden dat waarschijnlijk uit de ijzertijd stamt. (zie figuur 17) Opgemerkt moet worden dat de locatie niet met zekerheid is vast te stellen omdat door grondverzet deze vondsten over het terrein verspreid kunnen zijn.

Figuur 17. Twee voorbeelden van aardewerk met vingerafdruk

Er is veel bouwmateriaal gevonden dat in verband gebracht kan worden met Fort Geldersoord en hof Esse-Bouwinge. Relatief veel baksteen-, dakpan-, vloertegel- en wandtegelfragmenten werden gevonden in vak 7 in het zuidoostelijk deel van het terrein. Dit was de locatie waar J. Habraken sporen van een 16e-eeuws erf had aangetroffen.[25] (zie figuur 18)

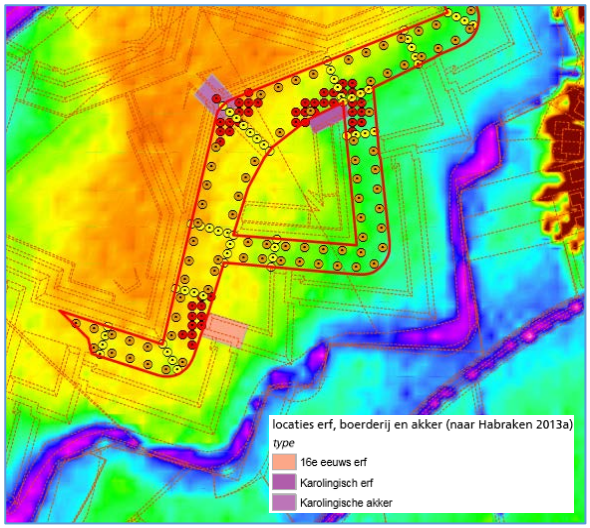

Figuur 18.
Sporen van een Karolingisch hof en erf en een 16e-eeuws erf.[21]

Opgemerkt mag worden dat de AWN-leden 10 fragmenten daklei verzamelden. Alleen in het BAAC-rapport uit 2007 wordt één keer melding gemaakt van een brok leisteen dat gevonden werd op de plaats van het voormalige bastion.[26]
Daklei is niet voor de handliggend voor de bouw van het fort dat met een beperkte budget gerealiseerd werd,[27] maar eerder voor historisch belangrijke gebouwen en huizen van welgestelden.[28]
Verder werden 12 fragmenten metaalslak gevonden. Er is geen beschrijving van deze metaalslakken bekend zodat niet vastgesteld kan worden of hier sprake kan zijn van lokale nijverheid. Andere onderzoeken, die gedaan zijn op het terrein van Fort Geldersoord, maakten geen melding van metaalslakken.

De AWN-leden rapporteerden 34 fragmenten tefriet. Tefriet werd uit de Eiffel geïmporteerd en werd vanaf de late bronstijd tot in de late middeleeuwen in Nederland gebruikt voor maalstenen. In het “BAAC-rapport A-07.0100” en “BAAC Rapport V-13.0289 mei 2014” werden 3 vondsten tefriet vermeld.[29]
In het rapport van het onderzoek door ADC in 2009 werd nauwelijks melding gemaakt van keramiekvondsten en in het rapport van Joris Habraken uit 2013 werden geen kwantitatieve gegevens over keramiekvondsten vermeld. Voor de vergelijking van keramiekvondsten zal daarom in het rapport van AWN-17 alleen gebruik worden gemaakt van de gegevens uit het BAAC-rapport A-07.0100 uit 2007[30], het BAAC Rapport V-13.0289 uit 2014[31] en het Archeologisch rapport Arnhem Versie 1 ISSN: 1876-0864 uit 2016[32].

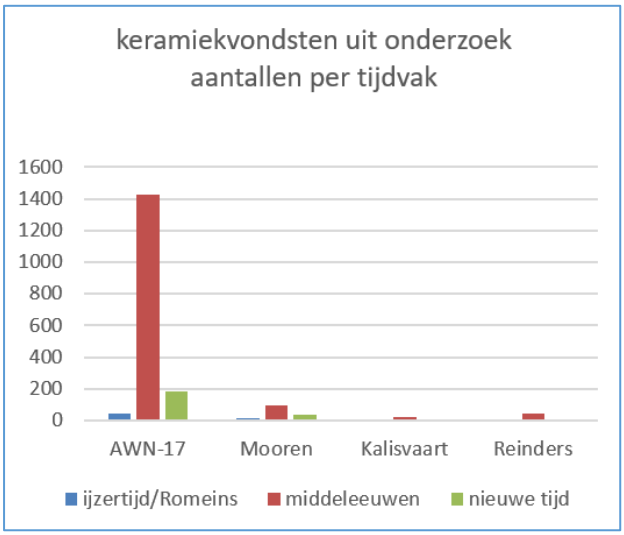

	ijzertijd/Romeins	middeleeuwen	nieuwe tijd	Totaal
AWN-17	43	1429	184	1656
Mooren	13	93	41	147
Kalisvaart	0	25	11	36
Reinders	4	47	1	52

Figuur 19. Aantal keramiekvondsten per tijdvak

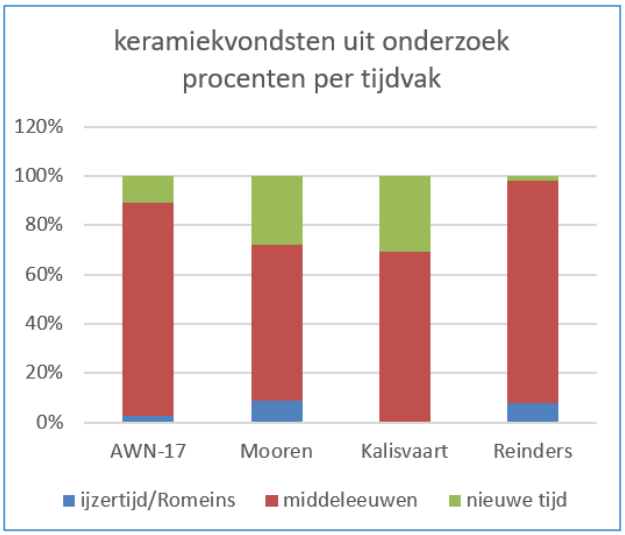

	ijzertijd/Romeins	middeleeuwen	nieuwe tijd	Totaal
AWN-17	3%	86%	11%	100%
Mooren	9%	63%	28%	100%
Kalisvaart	0%	69%	31%	100%
Reinders	8%	90%	2%	100%

Figuur 20. Keramiekvondsten procenten per tijdvak

De vrijwilligers van de AWN-17 hebben verreweg de meeste vondsten verzameld. Het rapport van Kalisvaart was de enige die geen vondsten uit de ijzertijd/Romeinse tijd vermeldde. De verdeling van de vondsten per tijdvak verschilden ook. De resultaten van AWN-17 en Reinders leken wat verdeling betreft nog het meest op elkaar hetgeen ook gezegd kan worden over verdeling bij Mooren en Kalisvaart.
De veldverkenning van AWN-17 trof de vondsten uit de ijzertijd/Romeinse tijd aan in het zuidwestelijk deel van het terrein. Het rapport Mooren rapporteerde 11 van de 13 vondsten uit dit tijdvak bij werkput 6 dat in het zuidoostelijk deel was aangelegd.[33] Het rapport Reinders meldde slecht 3 tot 5 vondsten die toegewezen konden worden aan het tijdvak ijzertijd/Romeinse tijd. Deze werden gevonden in het oostelijk deel van het terrein.[34] In figuur 5 laat de geomorfologische kaart zien dat in het zuidoostelijk deel relatief hogere rivierafzettingen voorkomen.

Opmerkelijk is dat in het verslag uit 2013 sporen van een Karolingisch erf en Karolingische akker zijn gevonden. Uit de vondsten, die verspreid over het terrein gedaan zijn door de AWN-leden, is gebleken dat een gering deel van het middeleeuws aardewerk afkomstig kan zijn uit de Karolingische periode. (zie figuur 21) Rekent men namelijk Badorf en 10% van het kogelpotaardewerk tot het Karolingisch aardewerk[35] dan blijkt uit de vondsten van AWN dat het Karolingisch aardewerk 4% van het middeleeuws aardewerk uit te maken. Het "BAAC-rapport A-07.0100" meldt 10 (11%) van 93 middeleeuwse vondsten die met zekerheid uit de Karolingische periode komen. Andere rapporten vermelden geen aardewerk dat gerelateerd is aan de locatie van het Karolingische erf of akker.

Keramiek \ Tijdvak	middeleeuwen	Karolingisch	overige
Handgevormd inheems			
Romeins			
Merovingisch	58		58
Badorf	35	35	
Pingsdorf	241		241
Kogelpot	194	19	175
Paffrath	69		69
(Blauw)grijs	697		697
Steengoed zonder glazuur	88		88
Steengoed met zoutglazuur	13		13
Roodbakkend	34		34
Wit- / geel bakkend			
Majolica			
Faience			
Industrieel			
Porselein			
Pijpaarde			
Bloempot			
Totaal	1429	54,4	1375
	100%	4%	96%

Figuur 21.
percentage Karolingisch aardewerk

6 Conclusies en aanbevelingen

De vondsten die in 2013 op het terrein van Fort Geldersoord door AWN-leden zijn gedaan en in 2014 zijn gedetermineerd, hebben niet geleid tot nieuwe inzichten in de geschiedenis van dit terrein. Wel is de indruk versterkt dat er al sprake is geweest van bewoning in de ijzertijd en Romeinse tijd.

1 Welke conclusies ten aanzien van menselijke aanwezigheid c.q. bewoning in de diverse perioden kunnen getrokken worden?

Sporen van menselijke aanwezigheid van vòòr de ijzertijd zijn niet bekend. De oudste sporen van menselijke aanwezigheid c.q. bewoning, die teruggaan naar de ijzertijd en Romeinse tijd, zijn wel aangetroffen door de AWN-leden. Het is aannemelijk maar niet onomstotelijk aangetoond dat er bewoning is geweest in de ijzertijd / Romeinse tijd. Voor deze bewoning waren de oeverwallen van de stroomgordel van Herwen / Meinerswijk of de al eerder gevormde relatief hogere rivierafzettingen geschikt. Uit alle perioden van de middeleeuwen is aardewerk aangetroffen waarbij vermeld moet worden dat het aardewerk uit de late middeleeuwen (1050 – 1500 . Chr.) het meest aanwezig was. Ook keramiek uit de nieuwe tijd is verzameld. Verder zijn bouwresten op het terrein verzameld die verband kunnen houden met het hof Esse-Bouwinge en Fort Geldersoord.
Daklei werd aangetroffen maar het is niet waarschijnlijk dat dit materiaal afkomstig is van het fort. Het is niet uitgesloten dat de gevonden metaalslakken verband houden met lokale nijverheid.

De AWN-leden troffen het grootste deel van het aardewerk uit de ijzertijd-Romeinse tijd aan in het zuidwestelijk deel van het terrein. Het "BAAC-rapport A-07.0100" beschreef een beperkt aantal vondsten in het zuidoostelijk deel van het terrein. Het "Archeologisch rapport Arnhem Versie 1 ISSN: 1876-0864" meldde enkele aardewerkfragmenten uit het oostelijk deel van het terrein. In figuur 5 laat de geomorfologische kaart zien dat in het zuidoostelijk deel relatief hogere rivierafzettingen voorkomen. Hoewel de locaties verschillen, lijken de resultaten te bevestigen dat het noordwestelijk deel van het terrein niet aantrekkelijk was voor bewoning in de ijzertijd-Romeinse tijd.

2 Wat kan geconcludeerd worden ten aanzien van de omvang van de bewoning in de verschillende perioden?

Al in de ijzertijd kan er, hoewel sporadisch, bewoning zijn geweest op het zuidoostelijk en oostelijk deel van terrein waar later Fort Geldersoord werd gerealiseerd. De meeste vondsten, die door AWN-leden zijn gedaan, dateren uit de middeleeuwen, met name de late middeleeuwen. Ook uit de andere onderzoeken kan deze conclusie getrokken worden.

Opmerkelijk is dat relatief weinig keramiek uit de nieuwe tijd werd aangetroffen die aan bewoning gerelateerd kan worden. Het was het tijdvak van het hof Esse-Bouwinge en Fort Geldersoord. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat Fort Geldersoord niet operatief is geweest en na afbraak het terrein een agrarische bestemming heeft gekregen.

3 Welke conclusies wijken af van conclusies uit andere rapporten over het terrein, waarop in de 18de eeuw het Fort Geldersoord werd aangelegd?

De AWN-veldverkenning heeft de aanwezigheid van een Karolingisch erf en akker niet kunnen bevestigen. De geringe aanwezigheid van keramiekvondsten uit die periode correspondeerden immers niet met sporen van een Karolingisch erf en akker. Ook het “BAAC-rapport A-07.0100” meldt een beperkt aantal vondsten uit de Karolingische periode.

Aanbevolen wordt om te onderzoeken of de aardewerkvondsten, die door de AWN-leden zijn verzameld en de te kwantificeren aardewerkvondsten uit het “Verslag archeologische waarneming plangebied De Schans te Westervoort “ in verband kunnen worden gebracht met de oeverwallen van de stroomgordel van Herwen / Meinerswijk dan wel de al eerder gevormde relatief hogere rivierafzettingen.

Ook is het aan te bevelen om de aardewerkvondsten van de AWN-leden te vergelijken met de te kwantificeren aardewerkvondsten uit het “Verslag archeologische waarneming plangebied De Schans te Westervoort “ en te onderzoeken waarom de aardewerkvondsten van de AWN-leden de aanwezigheid van een Karolingisch erf en akker niet onderschrijven.

Omdat daklei in verband gebracht kan worden met historisch belangrijke gebouwen en huizen van welgestelden terwijl huttenleem eerder gerelateerd kan worden aan sobere bewoning is het aanbevelingswaardig om deze vondsten in depot te houden totdat onderzoek naar mogelijke sociaaleconomische kenmerken van bewoning heeft plaatsgevonden.

7 Samenvatting

In 2013 vonden op het terrein Fort Geldersoord in het zuiden van de gemeente Westervoort werkzaamheden plaats ter voorbereiding van een park. AWN-leden van afdeling Zuid-Veluwe en Oost-Gelderland constateerden dat veel archeologisch materiaal aan de oppervlakte tevoorschijn gekomen was. De regioarcheoloog Joris Habraken en de gemeente Westervoort werden gewaarschuwd. Hierop werd door Habraken een noodonderzoek ingesteld. In overleg met hem is door de AWN-leden een veldverkenning uitgevoerd en het zichtbare archeologisch materiaal verzameld. Na determinatie en het resultaat vergeleken te hebben met andere rapporten over het terrein Fort Geldersoord, kon geconcludeerd worden dat er aanwijzingen zijn voor menselijke aanwezigheid vanaf de ijzertijd / Romeinse tijd. Het is aannemelijk dat er in die tijd al bewoning was. De veldverkenning door de AWN-leden heeft het bestaan van een Karolingisch erf en akker niet kunnen bevestigen. Er werd veel materiaal uit de middeleeuwen gevonden. Het (blauw)grijs-aardewerk uit de late middeleeuwen kwam het meeste voor. Er werd duidelijk minder aardewerk uit de nieuwe tijd aangetroffen.

8 Noten en geraadpleegde bronnen

Noten

1. De auteur is lid van AWN afdeling Zuid-Veluwe en Oost-Gelderland maar was niet betrokken bij het veldwerk op het terrein van de Schans Geldersoord en de determinatie van de vondsten.
2. Mooren 2007; Benthem 2010.
3. Westervoort 2009.
4. Westervoort 2017.
5. Habraken 2013a.
6. Kalisvaart 2014.
7. Verhagen 2016, blz. 21.
8. Kalisvaart 2014.
9. Habraken 2013a; Kalisvaart 2014.
10. Mooren 2007.
11. Benthem 2010.
12. Mooren 2007.
13. Benthem, A. van 2010.
14. Mooren 2007.
15. Benthem 2010.
16. Habraken 2013a.
17. Habraken 2013b.
18. Kalisvaart 2014.
19. Mooren 2007.
20. Reinders 2016.
21. Mooren 2007; Benthem 2010.
22. Habraken 2013a.
23. Norde 2019, tabel Archeologische perioden, blz. 16.
24. Drie geraadpleegde publicaties beschreven de perioden waarin roodbakkend aardewerk werd gebruikt: het Deventer systeem (1150-heden); Mooren 2007 (900-1800 n.Chr); Kalisvaart 2014 (1250-1850 n.Chr). Op basis van deze publicaties werd roodbakkend aardewerk voor 40% tot middeleeuws aardewerk gerekend.
25. Kalisvaart 2014.
26. Mooren 2007.
27. Benthem 2010.
28. MW 2020; RCE 2010.
29. Mooren 2007; Kalisvaart 2014.
30. Mooren 2007.
31. Kalisvaart 2014.
32. Reinders 2016.
33. Mooren 2007.
34. Reinders, M 2016.
35. Drie geraadpleegde publicaties beschreven de begrenzing van de Karolingische periode: het Deventer systeem (800-1350 n.Chr); Mooren 2007 (900-1200 n.Chr); Kalisvaart 2014 (850-1250 n.Chr). Op basis van de gemiddelde begrenzing werden de fragmenten kogelpot verdeeld over de Karolingische periode (10%) en de overige middeleeuwen (90%).

Geraadpleegde bronnen

Argis Open Topo: Basiskaart.
Online geraadpleegd in januari 2020 via
https://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?webmap=0698b71eb7cf47898086d072e574ac32

Benthem, A. van, 2010: *Het bastion van de Schans Geldersoorth te Westervoort, een archeologische opgraving*, Amersfoort, ADC Rapport 2168.

Habraken, J., 2013a: *Verslag archeologische waarneming plangebied De Schans te Westervoort*, (Regioarcheoloog gemeenten Duiven, Lingewaard, Renkum, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar), Arnhem.

Habraken, J., 2013b: *Plan van Aanpak. Karterend booronderzoek. Westervoort, Schans Geldersoort,* (Regioarcheoloog gemeenten Duiven, Lingewaard, Renkum, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar), Arnhem.

Kalisvaart, C.C., 2014: *Westervoort De Schans Inventariserend veldonderzoek*, Deventer/'s-Hertogenbosch , BAAC Rapport V-13.0289 mei 2014.

Mooren, J.R., 2007: *Westervoort, fort Geldersoort. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven*, 's-Hertogenbosch, BAAC-rapport A-07.0100.

Norde, E.H.L.D., 2019:, *Wonen en begraven in Park Reehorst. Sporen uit de bronstijd, een nederzetting en grafveld uit de ijzertijd en erven uit de middeleeuwen langs de Diedenweg in Ede*, RAAP-RAPPORT 3379

Oskamp, S.; Jaspers, N.L., 2010; *Stappenplan om te publiceren volgens het Deventer Systeem*. Online geraadpleegd in januari 2020 via http://www.terracottaincognita.eu/uploads/files/1300100676_Deventer_systeem_2010_digitaal_met_bookmarks.pdf

Reinders, M. 2016: *Reconstructie van de Schans in Westervoort Een briefverslag op grond van een archeologische waarneming bij een slootverbreding,* Archeologisch rapport Arnhem Versie 1 ISSN: 1876-0864.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (R.C.E.), 2010: *Leien in Maasdekking Brochure techniek 51*, Amersfoort

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (R.C.E.),: Archeologie in Nederland.
Online geraadpleegd in januari 2020 via
https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Archeologie-in-Nederland#

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (R.C.E.),: Archeologische Landschappenkaart.
Online geraadpleegd in januari 2020 via
https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=ArcheologischeLandschappenkaart

Stichting Monumentenwacht Overijssel en Flevoland (M.W.).
Online geraadpleegd in januari 2020 via
http://www.monumentenwacht-ovfl.nl/nl/over-ons

Verhagen, J.G.M., 2016: *Aanvullend onderzoek naar twee nederzettingslocaties in de stroomgordel van Herwen en Meinerswijk*, Zevenaar.

Westervoort, 2009: *Bestemmingsplan De Schans gemeente Westervoort*.

Westervoort, 2017: Bekendmaking gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Geerken en Fort 2017, Staatscourant Nr. 58447, 11 oktober 2017.

Bijlage 1 Determinatielijsten

Blad 1: Determinatie aardewerk, totaal van alle vondstnummers

Groep	subgroep	wand	rand	bodem	oor	div.	aant. tot.	gewicht (gram)	bijzonderheden	datering
Handgevormd inheems	onversierd	31	3	0	0	0	34			
	versierd	4	0	0	0	0	4			
Romeins		2	1	0	0	0	3			
		0	0	0	0	2	2			
Merovingisch		25	30	3	0	0	58			
Badorf		29	5	1	0	0	35			
Pingsdorf		186	19	16	0	20	241			
Kogelpot	gewoon	181	12	1	0	0	194			
	Paffrath	52	16	1	0	0	69			
(Blauw)grijs		627	54	16	0	0	697			
Steengoed (zonder glaz.)	Protosteengoed	25	11	4	0	0	40			
	Bijna steengoed	19	1	1	0	0	21			
	steengoed (oa Siegburg)	24	3	3	0	0	30			
	st.g. gevlamd	8	1	0	0	0	9			
	ijzerengobe (oa Langerw)	3	0	0	0	0	3			
Steengoed met zoutglazuur	crême	5	0	0	0	0	5			
	gekleurd / getijgerd	7	0	0	0	0	7			
	grijs (oa Westerwald)	6	0	0	0	0	6			
	grijs+kobalt (oa Westerw)	2	0	0	1	0	3			
	mineraalwaterkruik	0	0	0	0	0	0			
	overig	5	0	0	0	0	5			
Roodbakkend	zonder glazuur	26	3	1	0	0	30			
	loodglazuur (roodbruin)	19	5	1	1	0	26			
	loodgl.+slibversiering	7	6	1	0	0	14			
	donkerbruin loodglazuur	13	0	2	0	0	15			
	groen loodglazuur	1	0	0	0	0	1			
Wit- / geel-bakkend	loodglazuur (geel)	15	0	0	2	0	17			
	l.gl+ijzerspikk.(oa Hafner)	0	0	0	0	0	0			
	bruin loodglazuur	3	0	0	0	0	3			
	groen loodglazuur	1	0	0	0	0	1			
	slibversiering	0	0	0	0	0	0			
Majolica		0	0	0	0	2	2			
Faience	beschilderd (oa Delfts)	1	1	0	0	6	8			
	wit (oa Delfts)	1	0	0	0	0	1			
Industrieel	wit	11	3	3	0	22	39			
	zwart/rood/kleur	11	1	1	0	0	13			
Porselein		1	0	0	0	1	2			
Pijpaarde (niet Rom)	fragm.(kop)+hielmerk	0	1	0	0	1	2			
	fragm. z. hielmerk	0	0	0	0	2	2			
	pijpenstelen	2	0	0	0	12	14			
	overig	0	0	0	0	0	0			
Bloempot	(geperst)	0	0	0	0	0	0			
Ondeterm.		39	0	0	0	0	39			
Totaal		**1392**	**176**	**55**	**4**	**68**	**1695**	**0**		

Blad 2: Determinatie overige vondsten, totaal van alle vondstnummers

Groep	subgroep	wand	rand	bodem	oor	div.	aant. tot.	gewicht (gram)	bijzonderheden	datering
Glas	roemers/berkenm.	0	0	0	0	0	0			
	overig drinkglas	0	1	0	0	0	1			
	flessenglas	1	0	0	0	13	14			
	vensterglas	0	0	0	0	20	20			
	inktpotjes	0	0	0	0	0	0			
	overige	0	0	0	0	3	3			
Metaal	munten	0	0	0	0	0	0			
	ijzer	0	0	0	0	11	11			
	brons of koper	0	0	0	0	3	3			
	nagel/spijker	0	0	0	0	2	2			
	overig	0	0	0	0	0	0			
		0	0	0	0	0	0			
Bouw-materiaal	baksteen	0	0	0	0	97	97			
	dakpannen	0	0	0	0	142	142			
	vloertegels	0	0	0	0	17	17			
	wandtegels	0	0	0	0	32	32			
	huttenleem	0	0	0	0	152	152			
	mortel/cement	0	0	0	0	85	85			
	overig	0	0	0	0	13	13			
Natuursteen	dakleien	0	0	0	0	10	10			
	tufsteen	0	0	0	0	2	2			
	tefriet (=basaltlava)	0	0	0	0	34	34			
	vuursteen	0	0	0	0	2	2			
	overig	0	0	0	0	75	75			
		0	0	0	0	0	0			
Metaalslak		0	0	0	0	12	12			
Botmateriaal	bewerkt	0	0	0	0	0	0			
	onbewerkt	0	0	0	0	265	265			
Zaden/pitten		0	0	0	0	0	0			
Hout	bewerkt	0	0	0	0	0	0			
	onbewerkt	0	0	0	0	0	0			
Houtskool		0	0	0	0	0	0			
Leer		0	0	0	0	0	0			
Textiel		0	0	0	0	0	0			
Schelp		0	0	0	0	0	0			
		0	0	0	0	4	4			
		0	0	0	0	3	3			
Totaal		**1**	**1**	**0**	**0**	**997**	**999**	**0**		

Blad 3: Determinatie aardewerk, totaal per vondstnummer

Groep	subgroep	vondstnummer 05	07	10	13	14	15	16	17	aant. tot.
Handgevormd inheems	onversierd	0	24	2	0	0	0	0	8	34
	versierd	1	1	0	0	0	0	0	2	4
Romeins		0	0	1	1	0	0	0	1	3
		0	0	0	0	0	0	2	0	2
Merovingisch		0	0	1	1	1	0	47	8	58
Badorf		3	0	0	6	0	0	17	9	35
Pingsdorf		21	8	1	30	2	1	103	75	241
Kogelpot	gewoon	60	28	8	3	4	4	13	74	194
	Paffrath	3	4	3	1	0	1	29	28	69
(Blauw)grijs		35	34	7	0	3	6	133	479	697
Steengoed (zonder glaz.)	Protosteengoed	0	0	0	4	0	0	26	10	40
	Bijna steengoed	0	0	0	1	0	0	19	1	21
	steengoed (oa Siegburg)	0	0	0	2	1	0	24	3	30
	st.g. gevlamd	0	0	0	9	0	0	0	0	9
	ijzerengobe (oa Langerw)	0	0	0	2	1	0	0	0	3
Steengoed met zoutglazuur	crême	0	1	1	3	0	0	0	0	5
	gekleurd / getijgerd	0	1	0	1	0	0	0	5	7
	grijs (oa Westerwald)	0	0	0	2	0	0	2	2	6
	grijs+kobalt (oa Westerw)	0	0	1	2	0	0	0	0	3
	mineraalwaterkruik	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	overig	0	0	0	0	0	0	0	5	5
Roodbakkend	zonder glazuur	17	0	0	1	0	0	1	11	30
	loodglazuur (roodbruin)	0	0	7	1	4	0	3	11	26
	loodgl.+slibversiering	7	0	2	1	1	3	0	0	14
	donkerbruin loodglazuur	0	0	0	2	0	0	0	13	15
	groen loodglazuur	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Wit- / geel-bakkend	loodglazuur (geel)	9	0	0	3	0	0	3	2	17
	l.gl+ijzerspikk.(oa Hafner)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	bruin loodglazuur	0	1	0	1	1	0	0	0	3
	groen loodglazuur	0	0	0	1	0	0	0	0	1
	slibversiering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Majolica		0	0	0	2	0	0	0	0	2
Faience	beschilderd (oa Delfts)	0	0	1	6	0	0	0	1	8
	wit (oa Delfts)	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Industrieel	wit	0	0	14	22	0	0	0	3	39
	zwart/rood/kleur	9	0	0	0	0	4	0	0	13
Porselein		0	0	1	1	0	0	0	0	2
Pijpaarde (niet Rom)	fragm.(kop)+hielmerk	0	0	1	1	0	0	0	0	2
	fragm. z. hielmerk	0	0	0	1	0	0	0	1	2
	pijpenstelen	2	0	0	5	2	1	0	4	14
	overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bloempot	(geperst)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ondeterm.		0	0	5	0	0	0	4	30	39
Totaal		**167**	**102**	**56**	**116**	**21**	**21**	**426**	**786**	**1695**

Blad 4: Determinatie overige vondsten, totaal per vondstnummer

Groep	subgroep	vondstnummer 05	07	10	13	14	15	16	17	aant. tot.
Glas	roemers/berkenm.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	overig drinkglas	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	flessenglas	0	0	4	8	0	1	0	1	14
	vensterglas	2	0	7	9	0	0	0	2	20
	inktpotjes	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	overige	3	0	0	0	0	0	0	0	3
Metaal	munten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	ijzer	0	0	0	7	2	0	0	2	11
	brons of koper	0	0	0	0	0	0	0	3	3
	nagel/spijker	0	0	0	0	0	2	0	0	2
	overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bouw-materiaal	baksteen	35	0	8	2	5	1	0	46	97
	dakpannen	6	0	17	2	1	4	0	112	142
	vloertegels	6	0	0	0	2	3	0	6	17
	wandtegels	1	0	4	21	0	0	0	6	32
	huttenleem	20	0	4	1	2	1	0	124	152
	mortel/cement	25	0	6	1	0	1	0	52	85
	overig	0	0	0	11	2	0	0	0	13
Natuursteen	dakleien	1	0	5	0	1	0	0	3	10
	tufsteen	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	tefriet (=basaltlava)	3	10	0	0	0	0	0	21	34
	vuursteen	1	0	0	0	0	0	0	1	2
	overig	0	0	1	14	0	2	0	58	75
		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Metaalslak		0	0	0	0	0	0	0	12	12
Botmateriaal	bewerkt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	onbewerkt	57	1	5	73	4	24	0	101	265

Bijlage 2 Vondsten uit tijdvak ijzertijd / Romeinse tijd gemeld door AWN-leden

In de periode 1990-2000 kwam AWN-lid Ton de Lorijn regelmatig met zijn metaaldetector zoeken op het toentertijd nog als landbouwgrond fungerende terrein van Fort Geldersoord.
Zijn vondsten uit de ijzertijd / Romeinse tijd staan hieronder beschreven.

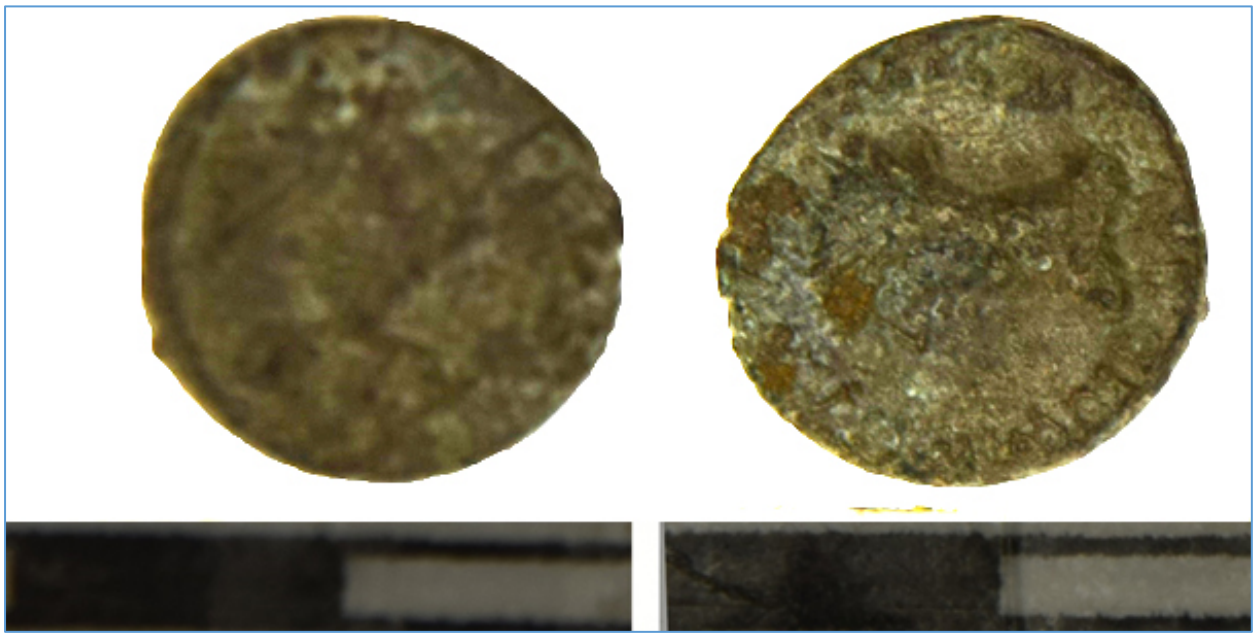

Twee kleine, diameter circa 15 mm, bronzen munten, waarschijnlijk Romeins, met aan de ene kant een, helaas vaag, portret en aan de andere kant een staand figuur met attributen (niet goed herkenbaar).

Een zilveren munt (denarius), Romeins, diameter circa 18 mm, met een vrouwen portret met de vermelding diva, rest onleesbaar, keerzijde: staand figuur met attributen en de vermelding augusta. Waarschijnlijk keizerin Faustina, vrouw van Marcus Aurelius (Romeins keizer van 161-180 na Christus).

AWN-lid Jan Ringenaldus vond, niet lang voordat het terrein Fort Geldersoord werd ingericht als park, een Romeinse munt en een bronzen Victoria-beeldje uit de 1e – 3e eeuw.

Tekst/foto's: Gert Lugthart

De top 10 en het kippenvelmoment

Aflev. 35

van:

Jan Ringenaldus

"Jaren geleden toen de schans in Westervoort nog gewoon landbouwgrond was, maar liefst zo'n 7 hectare, had ik het geluk dat ik toestemming had van de drie eigenaren om daar te mogen zoeken.
Aangezien het diverse percelen betrof had ik er heel wat moeite voor moeten doen om uiteindelijk toestemming te krijgen van de drie eigenaren. Toen dit gelukt was ging ik gelijk de volgende ochtend opgetogen naar Westervoort om voor de eerste keer op deze locatie mijn geluk te beproeven.

Eenmaal aangekomen stapte ik op de akker en begon te zoeken. Een van de eigenaren stond met zijn vrouw en kinderen achter een hek argwanend te kijken wat ik daar allemaal wel niet zou vinden. Na een poosje liet ik hem mijn eerste vondsten zien, wat kleine dingetjes en wat afval waaronder enige treklipjes. De eigenaar was blijkbaar gerustgesteld, dat het geen gouden vondsten waren en vertrok met zijn gezin.
Ik zocht verder. Al snel deed ik mijn eerste mooie vondsten, zoals een Romeinse munt. Op een gegeven moment kreeg ik weer een mooie piep. Ik groef het voorwerp op en raapte het op. Ik zag duidelijk dat het een mooi klein beeldje was.

Dit moest wel Romeins zijn, gezien de overige vondsten! Even later stopte ik met zoeken. Als echte "Gröninger" reed ik inwendig blij naar huis. Thuis gekomen maakte ik het beeldje voorzichtig schoon. Ik pakte het boek van "Zadoks" - een standaard werk over in Nederland gevonden Romeinse beeldjes - en zocht net zolang tot ik een vergelijkbaar beeldje zag. En ja hoor! Het beeldje stond er in! Het bleek een Victoria beeldje uit de 1e – 3e eeuw te zijn. Victoria was wel heel toepasselijk voor het gevoel dat mij bekroop bij deze unieke vondst!

top 10

1. Bronzen Victoria beeldje, (voetstuk mist), inheems Romeins van boven de rivieren, 1e – 2e eeuw.
2. Bronzen Romeins mesheft van klapmes met erotische voorstelling; het betreft een copulerend paar op de rug van een slaafje. Lengte 62 mm.
3. IJzeren Romeinse dolk met schede ingelegd met koper en glaspasta. 1e – 3e eeuw. Lengte dolk 27 cm. De achterkant van de schede was van leer, klink voor bevestiging nog aanwezig.
4. Bronzen Romeinse ring met gem met voorstelling springend hert. 1e – 2e eeuw. 24 mm.
5. Merovingische beugelfibula met halfronde kopplaat met 5 knoppen. 6e eeuw. Lengte 58 mm.

Na later bleek, was ik nog net op tijd geweest want enige tijd na mijn vondst kreeg het terrein een publieke functie en is het ingericht als park. Gelukkig heb ik dit beeldje uit de grond kunnen halen en is het nu een van mijn mooiste gevonden voorwerpen!"
Het kleine maar ó zo mooie beeldje uit het kippenvelmoment van Jan Ringenaldus is een unieke vondst. >>

1

In de publicatie "BAAC Rapport V-13.0289" wordt opgemerkt dat op het terrein van Fort Geldersoord al eerder vondsten uit de Romeinse tijd zijn gedaan: vondsten van aardewerk, een bronzen godenbeeldje (Victoria), een Romeinse fibula en enkele Romeinse munten. (Archiswaarnemingsnummers 3298, 7832, 28663 en 128209.) Deze vondsten zouden het resultaat kunnen zijn van bewoning en/of landbouwactiviteiten. Het is ook mogelijk dat een deel van deze vondsten daar terecht is gekomen tijdens de bouw van het fort. Voor de aanleg van de aarden wallen van het 18e-eeuwse fort was namelijk een zeer grote hoeveelheid grond nodig die uit de omgeving moest worden aangevoerd. (Kalisvaart, C.C., 2014)